

TERORIZAM USAMLJENOG VUKA

Spaaij Ramón, *Understanding Lone Wolf Terrorism - Global Patterns, Motivations and Prevention*, Springer, 2012., 119 str.

Naslov *Understanding Lone Wolf Terrorism - Global Patterns, Motivations and Prevention*, potencijalnog će čitatelja na prvi pogled primarno asocirati na 32-godišnjeg Andersa B. Breivika, norveškog usamljenog vuka koji je 22. srpnja 2011. godine na dvije lokacije u Norveškoj, terorističkim aktom usmrtio 77 osoba.

Nakon navedenog terorističkog akta, stručnjaci iz područja sigurnosti i terorizma na svjetskoj razini počeli su naglašavati da se uz tradicionalni pristup borbi protiv terorizma, terorizmu usamljenog vuka, koji se provodi individualno, nepredvidivo i uglavnom neovisno od bilo koje terorističke organizacije, treba posvetiti više pozornosti, prije svega na obavještajnoj razini. Ukratko, terorizam usamljenog vuka ubrzo je shvaćen kao jedan od najvećih sigurnosnih izazova, što je jasno obrazloženo u uvodu knjige.

Dr.sc. Ramón Spaaij, viši je znanstveni suradnik na Odsjeku za sociologiju Sveučilišta La Trobe u Australiji i na Institutu za socijalna istraživanja u Amsterdamu. U ovoj je knjizi pokušao razjasniti šest ključnih dimenzija terorizma usamljenog vuka.

Metode prikupljanja i analize korištene za obradu ovog djela, opisane u drugom poglavlju „A Note on Method“, temelje se na komparativnoj analizi izrazito skromne postojeće literature (isključivo *open source*) koju autor navodi na kraju svakog poglavlja i empirijskih podataka koji daju pregled i kritičnu raspravu o tome što se danas zna i ne zna o terorizmu usamljenog vuka. Trogodišnji istraživački projekt (2006.-2009.) *Transnational Terrorism, Security and the Rule of Law (TTSRL)*, *Global Terrorism Database (GTB)* i

RAND MIPT Terrorism Knowledge Base (TKB), temeljni su izvori informacija koji objedinjuju kronologiju terorizma usamljenog vuka u 15 država, u razdoblju od 1. siječnja 1968. do 31. prosinca 2010. godine. Države su: Kanada, Velika Britanija, Njemačka, Francuska, Španjolska, Češka, Italija, Nizozemska, Poljska, Portugal, Danska, Švedska, Rusija, Australija i SAD. Slučaj Breivik (2011.) na listu za analizu u ovom djelu, dodaje i Norvešku koja do tada nije bila predmet istraživanja, niti dio bilo koje baze podataka. Može se reći da je u ovom djelu provedena možda i prva prava inicijalna analiza slučaja Breivik. Iako autor u drugom poglavlju, naglašava nedostatke dva temeljna izvora *GTB-a* i *TKB-a* i komplikacijske čimbenike tijekom istraživanja, isto tako obrazlaže metode kojima ih je ispravio.

Svi poznati slučajevi (teroristički akti), pa čak i oni neuspješni, iz navedenih šesnaest država, uključeni su u analizu. Ipak, autor je izabrao, uz slučaj Breivik, pet po njemu ključnih slučajeva za kvalitativnu studiju, na temelju broja smrtnih slučajeva i ozljeđivanja, vremenskog razdoblja (raspon od jednog napada do dugotrajne terorističke kampanje) i geografske lokacije napada. Theodore Kaczynski (SAD, 1978.-1995.), Franz Fuchs (Austrija, 1993.-1996.), Yigal Amir (Izrael, 1995.), David Copeland (Velika Britanija, 1999.), Volkert van der Graaf (Nizozemska, 2002.) primjeri su razlika u političkoj ili ideološkoj pozadini počinitelja, njihove radikalizacije, ciljeva i *modus operandia*, koji jasno ističu odsutnost standardiziranog profila usamljenog vuka.

U trećem poglavlju „Definition of Lone wolf Terrorism“, kroz prvu dimenziju, autor sa sociološkog stajališta, kao najprimjereni-

jeg, detaljno konceptualizira i kontekstualizira terorizam usamljenog vuka i daje jasne odgovore na niz ključnih pitanja: Što je to terorizam usamljenog vuka? Koje su razlike u odnosu na ostale oblike? Postoji li razlika između usamljenih vukova i usamljenih ubojica? Koja su ograničenja za određivanje terorizma usamljenog vuka kao posebne kategorije terorizma?

Drugom dimenzijom, u četvrtom poglavlju „Incidence and Evolution“, autor određuje pojavu i razvoj terorizma kroz povijesni kontekst. Također ispituje učestalost, geografsku distribuciju, kao i obrasce kontinuiteta i promjena u njemu, te potkrijepljeno grafičkim i tabelarnim prikazima daje odgovore na sljedeća pitanja: Koliko je čest terorizam usamljenog vuka? Koliko je smrtonosan? Kakva mu je geografska distribucija? Koje su se promjene događale tijekom razvoja?

U trećoj dimenziji, petom poglavlju „Motivations and Ideologies“, analizirane su motivacije i ideologije usamljenih vukova, gdje se naglašava raznolikost radikalnih, političkih, ideoloških i vjerskih uvjerenja. Peto poglavlje daje odgovore na dva temeljna pitanja: Koji su to motivacijski obrasci usamljenog vuka i koje ideologije one podržavaju?

Rasprava o motivacijskim uzorcima nastavlja se u šestom poglavlju „Influences and Radicalization“, odnosno četvrtoj dimenziji, tj. čimbenicima i utjecajima koji utječu na nasilnu radikalizaciju tih pojedinaca. Teoriziranjem radikalizacije, osobnim okolnostima i društvenom pozadinom, sociokulturološkim i političkim utjecajima, radikalizacijom interneta tj. mogućnostima *Self-Study* metode, autor temeljno daje odgovore na pitanja: Pod kojim se sociološkim i psihološkim uvjetima pojedinci angažiraju kao usamljeni vukovi? Koje su veze između usamljenog vuka i drugih subjekata ili ekstremističkih terorističkih zajednica? Kako su se ti pojedinci doveli do točke gdje sebe vide kao nositelja odgovornosti za terorističke akte?

Peta dimenzija, u sedmom poglavlju „Modus Operandi“, objašnjava *modus operandi* usamljenog vuka, s posebnim naglaskom na izbor ciljeva i oružja, kao i planiranje i izvršenje napada. Temeljno odgovara na pitanja: Kako se djela usamljenog vuka planiraju i provode? Koje oružje preferiraju? Tko ili što su glavne mete usamljenog vuka?

U zadnjoj, šestoj dimenziji, odnosno osmom poglavlju „Responses“, autor pozornost daje načinima kojim vlade i zajednice reagiraju na terorizam usamljenog vuka. Analizira niz pravnih i represivnih (poboljšana sigurnost, obavještajno djelovanje, nadzor interneta, pripravnost i elastičnost) i pomirljivih odgovora koji su poduzeti i koji se poduzimaju kako bi se smanjila ova vrsta terorističkog djelovanja. Daje odgovore na sljedeća temeljna pitanja: Zašto je tako teško spriječiti aktivnosti pripreme i djelovanja usamljenog vuka? Kako vlade odgovaraju na terorističko djelovanje usamljenog vuka? Koji su učinci tih odgovora, što se može naučiti iz tih lekcija, i kako imaju utjecaj na aktivnosti usamljenog vuka?

Za pretpostaviti je da mnogi slučajevi terorističkog akta usamljenog vuka nisu zabilježeni u medijima niti na bilo koji drugi način, te se stoga ovom obliku terorističkog djelovanja daje još veća pažnja pri prevenciji.

U posljednjem poglavlju „Conclusion and Outlook“, autor raspravlja o glavnim nalazima ove knjige, te zaključuje da je analiza šest ključnih dimenzija ove pojave uspješno obuhvatila usko isprepletenu područja: pojedinac, obitelj i međuljudski odnosi, grupa i društveni pokreti, država i vlada, povijesna razdoblja.

Jedini „Appendix: Chronology of Lone Wolf Terrorism in 15 Countries, 1968-2010.“ (str.103-116) sadrži godinu, državu, broj smrtno stradalih, broj ozlijeđenih i opis terorističkog akta.

Odlično metodološki zamišljena, ova je knjiga jedna od prvih dubinskih analiza terorizma usamljenog vuka i daje odgovore na sva navedena pitanja i mnogo šire. Osla-

njajući se na brojne međunarodne podatke i kvalitativne studije slučaja, autor je istražio globalne obrasce i ključne značajke terorizma usamljenog vuka tijekom posljednja četiri desetljeća. Ovo zanimljivo djelo može biti neophodno za studente i istraživače terorizma, nasilja i političkog nasilja. Na temelju analize

u ovom djelu, moguće je stajališta o glavnim značajkama, uzorcima i trendovima terorizma usamljenog vuka, ponuditi jedinstven i neprocjenjiv uvid onima koji rade na sprječavanju i/ili minimiziranju učinaka terorizma i političkog nasilja.

Zvonko Krajnović